

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת אמור תש"פ

ואם נימא כהצד הב' דאינם מוזהרות לשמור על קדושת כהונה, מבואר היטב החילוק בין ישראל לבנות אהרן, דאצל ישראל פשוט דאין לו קדושת כהונה, אבל הוא מוזהר לא לטמאות אחרים, משא"כ אצל בנות אהרן דאינה מוזהרת כלל, משום הכי דנו האחרונים דאין עליהם דין אבילות מדאורייתא.

והנה ביבמות (דף צט:) תנן כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה, מספק שניהם אסורים להיטמא למתים, וכשנשתחררו אסורים להיטמא למתים ואינם סופגים את הארבעים, והקשו בתוס' מ"ט הא דאינו סופג את הארבעים תנן רק לאחר שנשתחררו, ולא נאמר גם לפני השחרור.

ותירץ הרב מפוניבז' זצ"ל דהנה כל הטעם שאינו סופג את הארבעים, אע"פ שספק דאורייתא לחומרא, היינו משום איסורא ד"פן יוסיף", ושיטת הרמב"ם (פ"ב מרוצח הלי"ב) שמותר להכות עבד שלו ואין בו איסור ד"פן יוסיף", ולכן לפני השחרור איכא עצה, שכשאתח מהספיקות נטמא יכהו הספק השני כשליח ב"י, דממ"נ או שהוא כהן וצריך להלקותו, או שהוא עבדו של המכה ומותר להכותו בחינם, ורק אחרי השחרור אסור להכותו דשמא אינו כהן.

ונראה לבאר באופן אחר ע"פ הנ"ל, דאם נימא כהצד הב' דנשים אינם מוזהרות לשמור על קדושת הכהונה, ונימא דה"ה עבד דהוקש לאשה, א"כ קודם השחרור פשוט שלא יספוג את הארבעים, דאם הוא אינו כהן הרי הוא עבד ואינו מוזהר כלל על קדושת כהונה, וכיון דהוי ספק אם מוזהר או לא פשיטא דאינו לוקה, משא"כ כשנשתחרר דגם אם הוא ישראל הרי הוא מוזהר על קדושת הכהונה ורק הספק הוא אם עבר על האזהרה, ס"ד שילקה, ולזה תנן דכיון שהוא ספק אינו לוקה.

לנפש לא יטמא בעמיו (שם)

פירש רש"י בעוד שהוא בתוך עמו יצא מת מצוה שאין לו קרובים ע"כ. ברש"י בברכות (דף כ.) כתב דהאיסור להטמאות לא נאמר למת מצוה, והתוס' (שם) חולקים וס"ל דהוא היתר מדין כבוד הבריות, ואע"פ דכבוד הבריות אינו דוחה עשה שבתורה, שאני הכא שא"צ עשה השוה בכל. ונפק"מ שאם הודיעו לכהן באמצע הלילה שיש מת בבית, דלדעת רש"י יצטרך לצאת לחוץ אף אם הוא בבגדי שינה, ולדעת התוס' יוכל להתלבש מחמת כבוד הבריות, וכן כתב בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' מ"ד), [ועיין ברמ"א (יו"ד סי' שע"ב) סעי' א'] ובאחרונים שם.

לנפש לא יטמא בעמיו (שם)

יש לעיין כיצד מותר לכהן להכנס לבית שיש בו עוד אדם, והא קיי"ל (גיטין דף כח:) דשמא ימות חישינן, וא"כ ניחוש שעד שיצא מהבית ימות בו מת, וצ"ע.

לאמו ולאביו (כ"א. ב')

הנה כאן הוזכר אמו ואח"כ אביו, והקשו הראשונים מאי שנא דלהלן (פסוק כ"א) לגבי כהן גדול הוזכר אביו ואח"כ אמו. וביאר בפירוש הרא"ש דהכא בכהן הדיוט כיון שהתורה אמרה שיש לו להיטמאות, משום הכי הזכיר אמו קודם דהוא יותר פשוט, ואח"כ אביו לרבותא שחייב להיטמאות לא רק לאמו שהיא ודאי קרובתו אלא גם לאביו שאינו ודאי אלא רק משום רוב בעילות אחר הבעל, אבל להלן לגבי כהן גדול כיון שהתורה אמרה שאסור לו להטמאות, משום הכי הזכיר אביו קודם, דהתם החידוש הפוך שלא רק לאביו שאינו ודאי קרובו אסור, אלא אף לאמו שהיא ודאי.

ובטעמא דקרא ביאר ע"פ מה שכתבו תוס' בכתובות (דף נב. ד"ה רצה) בשם הירושלמי שנשים מתות לפני האנשים מחמת שהן

אמר אל הכהנים (כ"א. א')

כתב בעל הטורים וז"ל "סמך אזהרת הכהנים שלא יטמאו לאוב שגם בו נאמר אזהרה שלא לטמא בו, א"י שלא יטמא הכהן למת כשירצה לשאול באוב שצריכין ליטמא כשואלין בו, א"י להכי סמך אמור אל הכהנים לאוב וידעוני שאם תאמרו ממי נדע העתידות הרי לא נדרש באוב וידעוני, לכך סמך לו אמור אל הכהנים הרי לך כהן שישאל לך באורים ותומים" עכ"ל.

בביאור השלישי קשה דהא הכא עסקינן בכהן הדיוט, ובשביל אורים ותומים בעינן כהן גדול, וראיתי ליישב ע"פ דברי הרמב"ן בפרשת תצוה (שמות כ"ח. ל') שביאר כיצד ראו באורים ותומים תשובת ה', וכתב בסוף דבריו דאפשר דאחרי שמשנה נתן בחושן שמות האורים ותומים היו חכמי הדורות רואים באורים ותומים שקבלו זאת במסורת ממשנה רבינו, וכתב שם דזהו הענין של האפוד שהיה ביד דוד, ובסוף דבריו כתב דזהו שאמר בנוב עיר הכהנים שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד וילבישו אותו את הכהן וכו' ושואלין ונענין לפעמים, ומבואר דשייך אורים ותומים לא רק בכהן גדול, א"כ יש ליישב שגם כאן הכונה לכהן ת"ח שקבל במסורת ממשנה רבינו, ומבואר היטב דברי הבעל הטורים שהסמיכות היא כדי שישתמש באורים ותומים ולא באוב וידעוני.

אמר אל הכהנים בני אהרן (שם)

בטעמא דקרא ביאר טעם שינוי הכתובים, דכאן לגבי טומאה כתוב "הכהנים בני אהרן", דהוא אזהרה על כהן הדיוט, [ולכהן גדול יש פרשה אחרת], ובפרשת אחרי מות (לעיל ט"ז. ב') לגבי עבודת יוהכ"פ כתוב "דבר אל אהרן", דהעבודה דוקא באהרן ולא בבניו, ולהלן (כ"ב. ב') כתוב "דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל" נקט אהרן ובניו, משום דהוא איסור על כהן גדול וכהן הדיוט.

אלא דהקשה מאי טעמא בפרשת מומין (להלן כ"א. י"ז) כתוב "דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך", והא לגבי מומין אין נפק"מ בין כהן גדול לכהן הדיוט, וביאר דשם נכתב רק אהרן לדרוש דבעינן דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן.

אמנם יש לציין שכבר עמד בזה הרמב"ן (שם), וכתב דגנאי לכתוב מומין באהרן, לכן כתוב "דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך".

בני אהרן (שם)

פירש רש"י בני אהרן ולא בנות אהרן. והנה הרמב"ם בספר המצות (מצוה ל"ז) כתב דדין אבילות הוא מדאורייתא, ויליף לה מדכתיב כאן לה יטמא, שהכהן מטמא לקרובים ונכלל בזה דין אבילות, הרי דאבילות מדאורייתא, ודנו האחרונים דלפי זה כיון דדרשינן הכא "בני אהרן ולא בנות אהרן", א"כ לנשים לא יהיה דין אבילות מדאורייתא, אך קשה דא"כ גם לישראל לא יהיה דין אבילות מדאורייתא, דהא הפרשה כאן נאמרה רק לכהנים.

ונראה דהנה יש לדון האם המיעוט דבנות אהרן הוא שאין להם קדושת כהונה, או דאינם מוזהרות לשמור על קדושת הכהונה, ונפק"מ אם מותר להם לטמא כהן, דאם נימא דאין להם קדושת כהונה, א"כ אין טעם להתיר להו לטמא כהן, אבל אם נימא דאינם מוזהרות לשמור על קדושת הכהונה, א"כ כמו שאינן צריכות להזהר בקדושת עצמן, כמו כן א"צ להזהר בקדושת כהן אחר, ויהא מותר להם לטמאות כהן, ועיין ברמב"ן ביבמות (דף טד:).

ובמשנ"ב (סי' שמ"ג) הביא מהרוקח לדון באשת כהן מעוברת האם מותרת להכנס לבית הקברות, ומבואר דגם אשה מוזהרת, אולם במנחת חינוך (מצוה רס"ג) הוכיח דשם האיסור הוא מצד ספיה לקטן, ועיין באחיעזר (ח"ג סי' ע"ה אות ו') שדחה ראייתו, ועיין שם עוד (ח"ג סי' פ"א אות ז') מה שכתב בזה.

חלושות, ומשום הכי לגבי כהן הדיוט הקדים אמו לאביו כי היא מתה לפניו, וכן הביא בשם האבן עזרא, משא"כ לגבי כהן גדול הקדימו את אביו כי כהונה גדולה עוברת בירושה אם הבן הגון וראוי לכך, והרבנות מקברת את בעליה, א"כ מסתמא אביו ימות קודם.

בעיקר מה שנתבאר דס"ד דלאביו לא יטמא משום דשמא אינו אביו, הנה בתורת כהנים איתא יאמר לאמו מה ת"ל לאביו וכו' אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע, אביו בחזקה מנין תלמוד לומר ולאביו ע"כ, ובאור החיים הקשה דממ"נ יוכל להיטמאות לאביו, דגם אם נימא שאמו זנתה עם כהן, הרי הוא ממזר ולממזר אין קדושת כהונה, ועיין מה שתיירץ בזה.

ולכאוי היה נראה דהס"ד הוא דבאינו ידוע לא חשיב אביו לענין היתר טומאה, ואפילו אם כלפי שמיא גליא שהוא אביו לא יטמא לו, דאי נימא כפשוטו א"כ מה הס"ד דחזקה לא מהני, הרי בכל התורה סמכינן אחזקה, וא"כ לא קשה דיטמא ממ"נ, [כן תירץ בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' כ"ז)].

והנה יש להקשות בהא דאיתא בקידושין (דף לא.) דאבא אומר השקני מים ואמא אומרת השקני מים, האב קודם, וקשה דהא האם היא ודאי והאב הוא ספק, ומ"ט לא אמרינן דהאם קודמת, ושמעתי מאודי בעל המשאת המלך לתרץ בשם הגר"ח דאין זה כבוד לאם שהיא תקדום, דהא מבזה אותה בכך שחושד בה שזינתה.

קדש יהיה לך (כ"א. ח')

פירש רש"י נהוג בו קדושה לפתוח בכל דבר ולברך ראשון בסעודה. ומקור דברי רש"י הוא בתו"כ, וכן דרשינן בגמ' בגיטין (דף נט. ט.), והנה דנו הראשונים האם כהן יכול למחול על כבודו, ובמרדכי (גיטין אות ת"א) הביא ראייה שיכול למחול, מקריאת התורה דמבואר בגמ' דאי לאו מפני דרכי שלום היה יכול למחול ולא היה חיוב לכבדו ראשון, הרי להדיא דמהניא מחילתו.

והנה בהגהות מרדכי (גיטין אות תס"א) כתב מעשה בכהן שיצק מים על ידי ר"ת, והקשה תלמיד אחד דאיתא בירושלמי שהמשתמש בכהונה מעל, והשיבו ר"ת שבזמן הזה אין להם קדושה דאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, והקשה תלמיד אחד דא"כ כל כבוד לא ננהוג בהם, ולא השיב לו ר"ת תשובה, ורבינו פטר תירץ שיכול למחול עכ"ד, וצ"ע דלפ"ז וכי יהיה מותר לכהנים בזמן הזה להטמאות למתים כיון דאין בגדיהם עליהם, ובתו"כ מפורש שגם בעל מוס שלא עובד אסור לו להיטמא למתים.

וביאר הרב מפוניבז' [וכבר קדמו החת"ס (גיטין דף נו. ט.)] דודאי דין וקדשתו דאיסורין נוהג גם בזמן הזה, אלא דר"ת סבר שעל כבוד מועיל מחילה, ורק על מה ששאל אותו תלמיד מהירושלמי דהוי כאילו מעל, ע"ז י"ל שפיר דלא מהני מחילה ושפיר השיב ר"ת שאין היום מעילה, אבל מצות "וקדשתו" ודאי דקיימת גם בזמן הזה.

וקדשתו (שם)

איתא בכתובות (דף סט.) מאן יתיב בי מריחא ברישא, ופירש רש"י בבית אבל כשהיו מסובים בסעודה וכו', שהגדול מיסב במטה אחת לראש השלחן, ומסקנת הגמ' דאבל מיסב בראש, ובגמ' סוף מו"ק (דף כה.) דריש כחתן יכהן פאר, דחתן דינו ככהן ויושב בראש, מבואר דמדיון וקדשתו צריך להושיב את הכהן בראש השלחן, וצ"ע דלכאוי צריך לנהוג כן לדינא להושיב הכהן בראש המסובין.

ראשו לא יפרע (כ"א. י')

פירש רש"י יותר מלי יום. והנה לנוזיר נאסר לגלח שערותיו, ונחלקו הראשונים כשקצץ מקצת משערותיו והניח כדי לכוף ראשו לעיקרו, האם ביטל העשה דגדל פרע, [עיין ברמב"ם פ"ה מנזירות הלי"א, ותוס' בנוזיר דף לט.]:

ובמנ"ח (מצוה קמ"ט) דן דלדעת התוס' בנוזיר דאם הניח כדי לכוף ביטל העשה דגדל פרע, א"כ הי"נ הכא אם קצץ אפילו

הניח כדי לכוף ג"כ לא עבר בלאו דפרועי ראש, וצ"ע דלפי דבריו הכהן יכול לגדל שערות ראשו ארוכות, ורק לגזוז קצת בכל חודש, ולא מסתבר כן.

ומה שהוכיח המנ"ח מנזיר, לכאוי יש לדחות בפשיטות, דהתם המצוה היא לגדל את כל הפרע, וכשקוצץ קצת כבר אי"ז כל הפרע, אבל הכהן אסור לגדל אפילו מקצת פרע, ולכן לעולם צריך לגזוז את כל שערותיו, שלא יהיו באורך שער של שלושים יום.

כל מלאכת עבודה לא תעשו (כ"ג. ז')

הרמב"ן כתב ד"מלאכת עבודה" היינו מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, ודקדק כן מפרשת בא, דשם כתוב "כל מלאכה" והוצרך לפרש אך אשר יעשה לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, משא"כ כאן שכתוב שרק מלאכת עבודה נאסר, לא הוצרך לפרש דאוכל נפש מותר.

והנה נחלקו הראשונים האם ההיתר של אוכל נפש ביו"ט הוא משום שמחת יו"ט, או משום דאוכל נפש אינה עבודה ואין צד לאוסרו, וברמב"ן כאן מבואר כהצד הב'.

אלא דצ"ע דהרמב"ן כתב עוד דהטעם דהתחיל ב"מועדי ה"י ולא התחיל בשבתות, למימר שכשיו"ט חל בשבת אסור לעשות מלאכת אוכל נפש עכ"ד, ובשלמא אם נימא דההיתר של אוכל נפש ביו"ט הוא משום שמחת יו"ט, שפיר ס"ד דכשיו"ט חל בשבת ג"כ יהא מותר לצורך אוכל נפש, אבל למה שנתבאר מדברי הרמב"ן דאוכל נפש אינה כלל מלאכת עבודה, א"כ כשיו"ט חל בשבת פשיטא שאסור, ולמאי בעינן קרא לאסור.

ועל כרחך צ"ל דס"ל לרמב"ן דיש ב' טעמים להיתר אוכל נפש ביו"ט, חדא משום דאינה מלאכת עבודה אלא מלאכת הנאה, ועוד היתר משום שמחת יו"ט, והנפק"מ למכשירי אוכל נפש דאין היתר משום מלאכת עבודה, ואע"פ כן הותר משום שמחת יו"ט.

והניף את העמר לפני ה' לרצנכם ממחרת השבת

יניפנו הכהן (כ"ג. י"א)

איתא בסוכה (דף מא.) בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש ושיהא יום הנף כולו אסור. וצ"ב הסמיכות של הנך ב' תקנות, דמשמע שנתקנו יחדיו.

ועל דרך הדרוש אמרו בזה דכיון שהתקין רבי יוחנן שיהיו נוטלין לולב כל שבעה זכר למה שהיה בבית המקדש, הציבור היו מצטערים דהוי רק "זכר" למקדש, ושמא ח"ו לא יבנה עוד, מיד עמד ותיקן גם את התקנה שיהא יום הנף כולו אסור, והיינו שביום ט"ז בניסן לא אוכלים חדש, משום שמהרה יבנה המקדש וכו', ויסוד תקנה השניה להזכיר שמהרה יבנה המקדש.

[וידוע מה שאמר הגר"ח זצ"ל שהניגון של "בנה ביתך כבתחילה" שבמוסף הרגלים, הוא כמו הניגון של הקינה "אלי ציון ועריה", והיינו שגם כשמתאוננים בנהי וקינה "אלי ציון ועריה" נזכור את התקנה של "בנה ביתך כבתחילה"].

תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' (כ"ג. ט"ז)

הנה כאן מוזכרים הימים ולא השבועות, וצ"ע דבפרשת ראה הוזכר השבועות ולא הימים, שכתוב "מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבועות ועשית חג שבועות", וצ"ע השינוי בין הפרשיות.

והנה באו"ש (פ"ז מתמידין ומוספין הלכ"ב) כתב דבספירת העומר יש ב' מנינים, מנין הימים ומנין השבועות, דמנין הימים הוא ליו"ט ושתי הלחם, ומנין השבועות בשביל שלמי שמחה וחגיגה שנוהגים כל שבעה.

ולפי דבריו מבואר היטב שספירת הימים היא ליו"ט ושתי הלחם שסופרים מ"ט יום, וביום החמישים נהגים מצות אלו, וע"ז מדובר בפרשתינו, ובפרשת ראה כתוב "ועשית חג שבועות מסת נדבת ידך אשר נתת" שכל הפרשה מדברת בשלמי שמחה וחגיגה שנוהגים כל שבעה, ולהם מיועדת ספירת שבע שבועות,

שאח"כ בשבוע השמיני מגיע זמן הקרבת השלמים, לכן נכתבו רק השבועות.

וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש (כ"ג. כ"א)

האחרונים כתבו שאין תוספת יו"ט בחג השבועות, ודייקו כן מהפסוק כאן שכתוב "בעצם היום הזה", אמנם הגר"ז מבאר זאת ע"פ מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מקידוש החודש הלי"ז) שאפשר לקדש החודש עד סוף החודש, ואם היו מקבלים את העדים אחר הרגל הרי נתברר למפרע שהיו"ט שעשו בתחילת החודש לא היה בזמנו, אבל בשבועות כתבה התורה "בעצם היום הזה", דאינו תלוי בקידוש החודש, דלעולם הוא יום החמשים לקרבן העומר, ופסח א"א לעקור כמבואר ברמב"ם שרק עד סוף החודש אפשר לבטלו, וממילא א"א לעקור הפסח.

זכרון תרועה (כ"ג. כ"ד)

פירש רש"י זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל ע"כ. והנה אחד מפסוקי הזכרונות הוא "זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'", וביאורו שה' עשה לנו חנים זכר ליציאת מצרים, ולכאוי אין לזה שייכות לזכרוננו לפניו.

ובאמת ברמב"ם מובא יחד עם המשך הפסוק "טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו", ואח"כ מובא הפסוק זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור, [וכן הוא בתכלאל התימני], אבל לגירסה דידן, צ"ע.

כידוע שדעת הגר"ז שבמוסף דר"ה יש לשמוע את כל חזרת הש"ץ מתחילה עד סוף, כדי שהתקיעות יהיו על הסדר, ודעת החזו"א (או"ח סי' קל"ז) שאין צריך, דהוא דין על הציבור ולא על כל יחיד ויחיד.

וראיתי מובא בשם הג"ר משה סולוביצקי זצ"ל, שחידש דלדעת הגר"ז בר"ה שחל בשבת אע"פ שאין תקיעות מ"מ חייב לשמוע כל חזרת הש"ץ מדין "זכרון תרועה".

ועניתם את נפשיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם (כ"ג. ל"ב)

איתא ביומא (דף פא:) וכל בתשעה מתענים והלא בעשרה מתענין, אלא מלמד שכל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי ע"כ. וטעם מצות האכילה בתשיעי כתב בשערי תשובה (שער ד' אות ח"י) "להראות השמחה בהגיע זמן כפרתו, ועוד טעם שא"א לאכול סעודת יו"ט ביוה"כ לכן אוכלים בערב יוה"כ, למען נחזק להרבות בתפילה ביוה"כ ולשית עצות בנפשינו על התשובה" עכ"ד, ובשבלי הלקט כתב עוד טעם שכשיאכל הרבה בערב יוכ"פ יחוש יותר את קושי הצום ביוה"כ"פ.

והנה בהגהות [הרמ"א] על המרדכי (תשכ"ג) כתב שצריך לאכול בערב יוכ"פ כדי שלא יבוא לידי כרת, ודבריו תמוהים דממ"נ דאם יאכל ביוה"כ"פ יתחייב כרת, ואם לא יאכל לא יתחייב, ומ"ט תלה זאת במצות האכילה בערב יוה"כ"פ.

והנה בחיי אדם (כלל ס"ח) דן בעיירה שאין להם שופר או לולב, האם חייבים כל אנשי העיר ללכת לעיר הגדולה בערב יו"ט, או שאינם צריכים לדאוג למצוה לפני זמנה, למרות שכשהיא תגיע כבר לא יהיה להם אפשרות לקיימה, [ועיין באור שמח (פ"ה מקרבן פסח ה"ב) שכתב לגבי קרבן פסח שצריך לדאוג קודם, ומ"מ אם לא דאג אינו חייב כרת, דלענין כרת בעינן שיבטל את המצוה, וקודם הזמן אין כאן ביטול].

וכע"ז יש נידון האם מותר להביא עצמו לידי סכנה ופיקוח נפש כדי להיפטר מהמצוה, ובקה"י (שבת סי' ט"ו) כתב שמוותר לעשות כן לפני זמן המצוה, אבל משהגיע זמנה אסור, ולכן מותר להפליג בספינה לפני שבת וא"צ לחשוש. והנה לפי"ז אדם שלא אכל בערב יוכ"פ וכשהגיע יוכ"פ היה חייב לאכול משום פיקו"נ, אין עליו חיוב כרת.

ומעתה י"ל דזה מה שאמר הכתוב ועניתם בתשעה, היינו דבתשעה מתחיל חובת העינוי לענין שצריך לדאוג שיוכל להתענות, וזהו הביאור בהגהות על המרדכי שיבוא לידי כרת, היינו דאחר שכתוב שיש חיוב עינוי בתשיעי, מעתה מי שלא אכל ועי"ז אינו יכול להתענות ביוכ"פ בא לידי איסור כרת, ודו"ק.

שיחת פתיחה לזמן קיץ מרבנו ראש הישיבה שליט"א

לרשת הכוללים שע"י ארחות תורה בארה"ק

איתא בגמ' (יבמות סב:) שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר"ע וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, וכבר תמהו בזה דאילו משום כך נגזרה עליהם מיתה, וביותר דע"כ שמה שלא נהגו כבוד היינו לפי דרגתם דאי נימא כפשוטו הרי ודאי ר"ע היה מוכיחם, והרבה דרכים נאמרו בזה.

ואפשר קצת לבאר דהנה יש כלל שצדיקים הקב"ה מדקדק עימם כחוט השערה, היינו שאצל צדיקים דקדוק הדין הוא גדול מאד, אבל יש הנהגה מיוחדת עם ציבור כשיש ציבור זה דין אחר, וכן מבואר בגמ' דרשו ה' בהמצאו בעשרת ימי תשובה זה ביחיד, אבל בציבור זה כל השנה יש זכות של רבים, ממילא יתכן לומר שברגע שלא נהגו כבוד זה בזה אז הם איבדו את הזכות של רבים, הם איבדו את הכוח של הציבור ולכן כשכל אחד דנו אותו בפני עצמו אז הדקדוק הדין היה הרבה יותר חמור, נמצא שהשאיפה צריכה להיות תמיד להיות בתוך הציבור שאז הכוח הרבים כוח הציבור הוא לאין ערוך, כמו שכתוב שרבים עושים את המצוה אינו דומה לאחד שעושה, זה מכפיל את עצמו פי כמה וכמה זה דרגה אחרת לגמרי.

אנחנו נמצאים עכשיו מצד אחד בזמן שכל אחד נמצא בבית זה חסר קצת בדיבוק חברים, אין ספק שהרבה דברים חסרים התנאים הם לא אותם תנאים, זה לא בית מדרש בכל אופן זה אחרת, אבל כמה שאנחנו משתדלים לשמור על מסגרת של ביחד, אפילו אם כל אחד לומד בבית שלו אבל אם לומדים באותו זמן לומדים את אותו הדבר ועומדים בקשר אחד עם השני זה עדיין בגדר ציבור, [כמו שעשו מנינים של מרפסות] גם בתורה יש כח של ציבור גם במצב כזה ככל שהציבור יותר מחובר, הרי יש יותר סיעתא דשמיא [כמובן באופן שלא יפריע לכל אחד ללימוד שלו], ולכן צריך לשמור מאד על מעלת הציבור, ואדרבה בגלל שנמצאים במצב שכ"א בבית א"כ אדרבה צריכים לייצר דברים בשביל שמעלת הציבור תישמר, ובודאי שציבור תלוי גם איזה ציבור, הציבור של ארחות תורה שזה ממש מרגש לראות איך שהסתגלו מיד למצב הזה לא יאומן, זה טבוע אצלם בדם הענין הזה של להתאים את עצמם לכל מצב שהוא שלא יהיה ביטול תורה, ממילא אנחנו משתדלים מאד עד כמה שאפשר במצב הזה שיהיה ציבור ולכן כ"א לעצמו צריך לשאוף לזה ולהתחבר, מצד אחד לפעמים עולה במחשבה מה רוצים ממני אני יושב בבית במנוחה, אך באמת אינו כן כל אחד צריך להתחבר לציבור ויהיה לו ס"ד של כל הציבור שזה פי כמה וכמה.

וגם כמובן מצד המחייב שבדבר, כ"א לעצמו אין לו את המחייבים, אדם צריך ליצור לעצמו מחייבים, המחייב זה שיש סדרים ושיש סדר מיוחד שלומדים ויש קביעות כל הדברים האלה זה מחייבים, צריך לבנות את הסדר שלו לפי התנאים האלה, כמובן אין לדמות

אדם שלומד בבית עם הקשיים ועם ההפרעות שיש, ובודאי מתחשבים בזה, אבל אדרבה המטרה היא לעזור לאברכים שיוכלו ללמוד יותר באופן מסודר שלא יהיה מצב של בין הזמנים.

דבר שני מה שאנחנו אומרים תמיד כתוב על ר' עקיבא שלמד שנים עשרה שנה ואח"כ כשבא לביתו הוא שמע שאחד אומר לאשתו שהשאיר אותך אלמנה חיה כל השנים האלה, והיא אמרה אם היה שומע לי היה יושב ולומד עוד שנים עשרה שנה, אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא [זה נוסח של הגמרא בנדרים, בכתובות זה קצת בשינוי], ידוע השאלה של רבי חיים שמואלביץ אמר מה זה הדר לאחורי למה הוא חזר לאחוריו אם שנים עשרה שנה לא היה בבית מה היה קורה אם היה נכנס הביתה אומר שלום יושב 10 דקות למה הדר לאחוריה, ידוע מה שר' חיים שמואלביץ תירץ אמת לאמיתה, אבל אנחנו רוצים לומר דבר שהוא גם אמת, כתוב פה יסוד, המתנה הזאת שר' עקיבא קיבל להיות חוץ לבית שנים עשרה שנה אחרי שנים עשרה שנה זה מתנה עצומה שא"א לתאר את זה, הרי בדרך כלל כשצריך ללכת מהבית לכמה שעות כבר צריך רשות, והוא קיבל מתנה משמים שנים עשרה שנה אחרי שנים עשרה שנה זה מתנה עצומה שא"א לתאר את זה, הוא קיבל וזכה לזה מהשמים, אבל כשהקב"ה נותן זה בתנאי שאדם לוקח את המתנה אבל אם אינו לוקח אותה אלא אומר עוד כמה דקות הרי עי"ז הוא עלול לאבד לא כמה דקות אלא שנים עשרה שנה, אם היה בא הביתה, אז האשה אומרת ר' עקיבא אם כבר הגעת אז הרי לעולם לא יצא אדם בכי טוב לא כדאי לצאת בלילה ואולי כדאי לחכות עד הבוקר, ובבוקר כבר בני הבית אומרים כ"כ טוב שר' עקיבא נמצא הוא משפיע על המקום משפיע על הבית, וכך היה חולף שבוע ועוד שבוע עד שהיה נשאר בביתו, ונמצא שבשביל עיכוב של רגע אחד אפשר להפסיד שנים עשרה שנה, יש לזה הרבה הוכחות אבל אין כאן המקום.

כתוב על ר' אלעזר בן חרסום שהיה עשיר גדול על מדינות והאנשים שלו לא הכירו אותו, יום אחד תפסו אותו אמרו לו כולם הולכים לעבוד ואתה לא עובד, אמר ישלם כסף כמה שצריך כדי שישחררו אותו, שואלים למה היה צריך לשלם כסף היה הולך מביא תעודות ומראה שהוא בעל הבית אלא כיון שעכשיו היה בדרך ללמוד אם הוא ילך לחפש תעודות מי יודע אם יגיע לבסוף לביהמ"ד, הולכים ללמוד אפילו רגע אחד לא משתהים, אמנם לקחו מאיתנו את המתנה הגדולה שהיא הישיבה וביהמ"ד אבל יש מתנות אחרות שנותנים לנו אפשרויות גדולות גם במצבים האלה ללמוד גם ללמוד בבית או כ"א איפה שהוא, יש עדיין הרבה הרבה ס"ד ורואים את זה, עברנו כבר את השבוע הזה בס"ד עצומה, אבל הקב"ה אמר אם אתה מנצל את זה מוטב אבל אם אתה מאבד את זה אתה כבר לא יודע מה יהיה אח"כ, ולכן צריך לנצל את כל הכלים שיש לנו עכשיו עד הסוף ולנצל אותם, אם נותנים בבית אפשרות ללמוד צריך לנצל את זה להיסגר בחדר עד כמה שהוא יכול, לא לחכות עד שיעבור זעם ודאי צריך להתפלל שיעבור, אבל לנצל את המתנות שיש עכשיו את המצב שיש עכשיו עד כמה שאפשר.

חזרנו ע"ז עכשיו בכמה הזדמנויות מה ששמענו מהגאון רבי יצחק שינקר זצ"ל הוא היה הרבי שלנו בכיתה ח' בחיידר, היה נובהרדוקר והיה בקי בש"ס, כשילד היה כמה ימים חולה בביתו היה בא לבקר אותו, היה יושב כמה דקות והיה הולך, בכל פעם שהיה בא לבקר היה לו משפט כזה וזה נכנס לנו חזק מאד, אמר שהחפץ חיים אומר אין כזה דבר יהודי חולה, אנחנו נסביר את זה בשפה שלנו בדרך כלל בעולם מקובל שחולה הוא אדם מושבת היה שבוע בחופשת מחלה, הוא היה אומר אין כזה דבר, יהודי הוא חייל של הקב"ה, כמובן חייל לפעמים מגיע לאיזה מקום אומרים עכשיו צריך כמה שעות לשכב, אז מה הוא יושב מושבת, חולה, הוא לא מתפקד? לא, הוא עומד במשימה, זה עכשיו המסלול שלו זה עכשיו התפקיד שלו, אומר החפץ חיים כשהיה חולה הוא לא מושבת שום דבר, הוא עכשיו עובד בצורה אחרת, הקב"ה אומר לו עכשיו נראה אותך מתפלל בשמחה נראה אותך לומד עם חום נראה אותך גם נח גם מקיים ונשמרתם לנפשותיכם שזה חלקמעבודת ה', זה סוג העבודה שלא התרגלת אליה אבל זה הדרישה, כתוב במסילת ישרים כל חיי העולם זה נסיונות, עכשיו צריך לעבוד עם הנסיון הזה כל פעם צריך לעבוד עם נסיון אחר, פעם זה נסיון העושר פעם זה נסיון העוני פעם נסיון כזה פעם נסיון כזה אנחנו היום לא בחופש, להיפך יש לנו עכשיו תפקיד בצורה אחרת עם נסיונות אחרים כל אחד צריך להרגיש שאנחנו לא יושבים על המזודות, אלא אנחנו עכשיו בזמן כזה שזה התפקיד שלנו ואנחנו צריכים למלאות את התפקיד במלואו.

ולכן כל כולל כל מסגרת שיש אם זה כולל יום אם זה כולל ערב אם זה כולל יום שיש, כל אחד לטובת עצמו שיהיה מחובר למסגרת עד כמה שאפשר, ושוב אנחנו חוזרים זה לא דרישה זה לא חיוב אבל זה כל אחד צריך לעשות לטובתו, אם אין מסגרת אז הנסיונות באים מכל הכיוונים, כשיש מסגרת הרבה הרבה יותר קל, אנחנו צריכים לעבוד את הקב"ה בתנאים שיש לנו על הצד היותר טוב, יש לנו את המתנות האלה, הרי אי אפשר לתאר מה עשו פעם במצבים כאלו כאשר לא היה טלפונים, גם לא ידעו רח"ל כשאחד לא מרגיש טוב וכן אף אחד לא ידע מה קורה עם אח שלו עם הבן שלו איך בכלל חיו בתנאים כאלו קשה להבין אעפ"כ היו כנראה אנשים שקרוצים מחומר אחר, היום ב"ה יש לנו כל האפשרויות, והלואי שנצל אותם, רק שבביל לעמוד במצב הזה בנסיונות האלה ולעשות שטייגען עם הכלים האלה שניתן, ראשי הכוללים יודעים כבר את כל הכללים את כל הזמנים ויגידו לאברכים, אנחנו רק מחזקים שיעמדו בדברים האלה ושישמרו את הדברים האלה, וכל אחד גם יש את החלק הפרטי שלו יש כאלה שבמצבים כאלה אז כשהוא כותב זה מקל עליו וכי"ב, כל אחד יעשה לעצמו את חשבון המחייבים הפרטיים שלו אין ספק שכל אחד מכיר את עצמו כל אחד יודע מה עוזר לו שהוא יוכל ללמוד.

הקב"ה יעזור שנצל את הזמן הזה, ובזכות זה הקב"ה יעזור לנו שבעז"ה מה שיותר מהר בקרוב נחזור לבית המדרש, ונדע להעריך את המתנה הגדולה הזאת שהיה לנו בבית המדרש ושיהיה לנו גם כן בעז"ה, שבת שלום לכולם, ברכה והצלחה.

הגליון השבוע לרפואת הרה"ג

רבי חיים אברהם יצחק בן מלכה זלצברג לרפו"ש

אביו של אחד מבני הישיבה"ק

הגליון השבוע לרפואת הגה"צ

רבי משה אהרן בן הדסה ברורמן לרפו"ש

חמיו של רבינו ראש הישיבה שליט"א